

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 29 december 2011

Ö 3950-11

KLAGANDE

1. KLM Fastigheter Aktiefbolag, 556306-9318

Katrinedalsgatan 9

691 31 Karlskoga

2. MS med firma MS Fastigheter

Ombud för 1 och 2: Advokat AB

MOTPART

Skandinaviska Enskilda Banken AB, 502032-9081

Retail Sverige Juridik M3

106 40 Stockholm

Ombud: Bankjurist NC

Dok.Id 63135

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om försättande i konkurs

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Göta hovrätts beslut 2011-07-22 i mål Ö 1462-11 och Ö 1464-11

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målens prövning i hovrätten.

Frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen ska prövas i samband med målen sedan dessa har återupptagits.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

KLM Fastigheter Aktiefbolag och MS med firma MS Fastigheter har yrkat att Högsta domstolen ska meddela tillstånd till målens prövning i hovrätten.

Skandinaviska Enskilda Banken AB har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Parterna har fordrat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Tingsrätten beslutade att KLM Fastigheter AB och MS med firma MS Fastigheter skulle försättas i konkurs efter ansökningar av banken. I ansökningarna åberopade banken kapitalfordringar mot dels bolaget på 13 933 165 kr, dels MS på 21 308 681 kr, medan de upplupna räntorna angavs till 24 877 kr respektive 37 113 kr. Enligt banken skulle gäldenärerna anses vara på obestånd, eftersom de inte hade följt sådana uppmaningar att betala skulderna som anges i 2 kap. 9 § konkurslagen. Bolaget och MS bestred ansökningarna och gjorde gällande bl.a. att oförmågan att betala skulderna var endast tillfällig och att det fanns ett konkurshinder enligt 2 kap. 10 § konkurslagen, eftersom banken hade betryggande säkerhet genom pantbrev med bästa rätt i några av deras fastigheter. Till stöd för sina påståenden om att pantbreven inte bara nominellt utan också reellt gav banken full täckning för sina fordringar åberopade gäldenärerna skriftliga utlåtanden om de pantsatta fastigheternas värde och förhör med den person som hade utfört värderingarna.

2. Tingsrätten fann att gäldenärerna inte hade kunnat motbevisa presumptionen om obestånd enligt 2 kap. 9 § och att det inte fanns något konkurshinder. I den sist nämnda frågan hänvisade tingsrätten bl.a. till den värdeminskning som en exekutiv försäljning för med sig och till de osäkerhetsintervall som värderingsmannen hade angett. Mot den bakgrunden fann

tingsrätten att ingen av gäldenärerna hade visat att banken hade betryggande pant till full täckning av fordringarna.

3. Efter överklagande av bolaget och MS beslutade hovrätten att inte meddela prövningstillstånd. Beslutet hade föregåtts av en skriftväxling som främst gällde det förhållandet att några av de berörda fastigheterna hade sålts och frågan hur detta inverkade på bedömningen av panten.

4. I Högsta domstolen har målen i stor utsträckning kommit att gälla frågan om det har funnits ett konkurshinder och vilket krav som ska ställas på gäldenärens bevisning för att en säkerhet är ”betryggande”. Enligt bolaget och MS har deras utredning nått upp till det krav som ställs, eftersom de har kunnat presentera både skriftlig och muntlig bevisning om det konkreta värdet på varje aktuell fastighet. Med deras synsätt har bevisbördan därmed gått över på banken som med motsvarande grad av konkretion måste visa att fastigheternas värden är lägre. Banken har på sin sida hänvisat till att värderingar kan vara osäkra allt efter vem som har utfört dem, att priset vid en exekutiv försäljning kan bli lägre än det uppskattade marknadsvärdet samt att de nu genomförda värderingarna har utgått från vissa felaktiga förutsättningar och inte är tillräckligt grundliga i en del avseenden. Mot bakgrund av dessa osäkerhetsmoment anser banken att någon ytterligare motbevisning inte krävs.

Bedömning

5. En borgenär har inte rätt att få gäldenären försatt i konkurs om borgenären har betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i egendom som tillhör gäldenären (2 kap. 10 § första stycket 1 konkurslagen). Bolaget och MS har hänvisat till att banken sedan tidigare har säkerhet i form av panträtt i deras respektive fastigheter. En fråga som aktualiseras i målet är sålunda om

fastigheternas värde är sådant att det finns en ”betryggande pant” som hindrar ett bifall till bankens ansökningar om konkurs.

6. Det är gäldenären som har bevisbördan för de omständigheter som gör att en säkerhet kan anses vara betryggande. Frågan är då vilket beviskrav som kan ställas. Sedan tidigare har det ansetts gälla ett förhållandevis lågt beviskrav. Det antagandet torde gå tillbaka på den ursprungliga lydelsen av 1921 års konkurslag, där det angavs att gäldenären skulle förebära sådan utredning att den egendom, i vilken borgenären hade panträtt, ”skäligen må antagas” förslå till full betalning av fordringen (6 §), en lydelse som gällde fram till år 1975. Något motsvarande uttryck för beviskravet fanns därefter inte i bestämmelsen (5 §), och inte heller den nu gällande regeln i 2 kap. 10 § återspeglar beviskravet. Även om lagstiftaren inte skulle ha avsett att ändra kravet på gäldenärens bevisning – trots den nya utformningen av lagtexten – kan det behövas vägledning om den närmare innebörden och uttolkningen av beviskravet (jfr prop. 1975:6 s. 163 f. och SOU 1970:75 s. 81 f. samt Lars Heuman, Specialprocess, 6 uppl. 2007, s. 184, Gösta Walin, Materiell konkursrätt, 2 uppl. 1987, s. 41 f. och Eugène Palmér och Peter Savin, Konkurslagen del I, suppl. 17, oktober 2011, s. 2:32).

7. En anknytande fråga är vad som ligger i lagens uttryck att säkerheten ska vara ”betryggande”. Allmänt sett innebär det att säkerheten ska bereda full täckning för borgenärens fordringar och dessutom vara skyddad mot återvinning (se t.ex. a. prop. s. 162 ff. samt NJA 1907 s. 146 och NJA 1995 s. 554). Uttryck av denna eller liknande innebörd – tidigare angavs att den egendom, vari borgenären hade panträtt, skulle ”förslå till fordringens fulla gäldande” – har funnits sedan lång tid och gällt under skiftande förhållanden. En fråga som behöver belysas i rättstillämpningen är hur bestämmelsen om säkerhet som konkurshinder ska tolkas och tillämpas då den aktuella

egendomens värde på kort tid kan variera relativt kraftigt och ett mer bestämt värde är svårt att fastställa. Inte minst under sådana omständigheter får det särskild betydelse hur borgenärens intresse av att en konkurs kommer till stånd förhåller sig till det beviskrav som läggs på gäldenären om att säkerheten är betryggande (jfr a. prop. s. 120 och s. 164, NJA 1997 s. 591 samt Lars Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 40).

8. Med hänvisning till det nu sagda är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandena prövas av högre rätt. Det ska därför meddelas tillstånd till målens prövning i hovrätten med stöd av 49 kap. 14 § 3 rättegångsbalken och 16 kap. 2 § första stycket konkurslagen (prejudikatdispens).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ella Nyström, Gudmund Toijer (referent), Göran Lambertz och Ingemar Persson
Föredragande justitiesekreterare: Anu Rintala